

12. 6. 2009

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podnik a bezpodílové spoluvlastnictví manželů, resp. společné jmění manželů

Příspěvek autora tohoto článku se snaží vyrovnat s otázkou podniku fyzické osoby v případě, že manžel podnikal před uzavřením manželství v době právní úpravy bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále jen „BSM“) s tím, že k zániku manželství a jeho vypořádání dochází v době právní úpravy společného jmění manželů (dále jen „SJM“).

Podnik fyzické osoby jako specifický předmět právních vztahů „představuje věc hromadnou, tvořenou jednotlivými komponenty, jimiž je podnik jako celek utvářen, a kterými jsou hmotné, osobní a nehmotné složky podnikání, tj. např. movité věci, nemovitosti, zaměstnanci, pověst (good will), síť zákazníků, postavení podnikatele na trhu, know-how, pohledávky a jiná práva, pokud patří podnikateli a pokud slouží podle své povahy či pokud mají sloužit k provozování podniku.“[1] Přestože v daném případě neobsahuje definice podniku závazky, patří k podniku nepochybně i pasiva, což bylo postaveno na jisto i judikaturou Nejvyššího soudu.[2]

K tomu, abychom mohli odůvodnit postoje prezentované v tomto článku, je nezbytné, abychom si připomněli základní rozdíly mezi současným a dřívějším zněním právní úpravy rozsahu majetkových poměrů mezi manžely. Dle ust. § 143 obč. zák. do účinnosti zák. č. [91/1998](#) Sb., ze dne 3. dubna 1998, kterým se mění a doplňuje zákon č. [94/1963](#) Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, „je v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů, a věci vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.“ Podle současného znění ust. § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. tvoří společné jmění manželů majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Výkonem povolání ve smyslu předchozího platného znění § 143 ObčZ je třeba rozumět také výkon povolání osobou samostatně výdělečně činnou (mimo závislou činnost k jiné osobě), tj. i (výkon) podnikání jen jednoho z manželů (fyzické osoby) ve smyslu § 2 odst. 1 ObchZ, podle kterého se podnikáním rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004 sp. zn. 22 Cdo 684/2004, „podnik mohl být předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů, upraveného občanským zákoníkem ve znění před novelou provedenou zákonem č. [91/1998](#) Sb., avšak jen z předpokladu, že šlo o podnik náležející oběma manželům jako podnikatelům. Pokud však byl podnikatelem jen jeden z manželů a šlo o věc sloužící výkonu jen jeho povolání, náležel podnik do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela.“ V dané věci se pak musí jednat o skutečné podnikání na základě příslušného podnikatelského oprávnění, nikoli tedy ani např. postavení tzv. spolupracující osoby. Pokud např. jeden z manželů působil ve vztahu k podnikajícímu manželovi jako spolupracující

osoba, nečinilo to z ní osobu podnikající. Jak uvedl Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1717/2000, pojem spolupracující osoby, popř. spolupracujícího manžela (manželky), se vyskytuje jen v zákonu č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmu, (např. v § 13) nevyskytuje se však ani v živnostenském zákoníku (zákonu č. [455/1991](#) Sb.) ani v obchodním zákoníku. V podstatě jde o zvláštní kategorii daňových poplatníků, která se liší od poplatníků pobírajících příjem ze závislé činnosti jen svým blízkým vztahem k podnikateli, který brání tyto osoby zaměstnat v pracovním poměru. Věci tvořící obchodní jmění firmy v uvedeném případě nepatřily do BSM a z níže uvedených důvodů ani do SJM. Z uvedeného hlediska je současně irelevantní, zda manžel byl spolupracující osobou či nikoli, relevantní ve vztahu k podniku a jeho zahrnutí do BSM byla pouze skutečnost, zda byl podnikatelem, který s druhým manželem podnikatelem vytvářel podnik. Pouze v tomto případě bylo možné hovořit o přináležitosti podniku do BSM.

Vzhledem k posledně prezentovanému závěru je nutné interpretovat novelu občanského zákoníku č. [91/1998](#) Sb., a její Čl.VIII „Přechodná ustanovení“ bod 2. věta první, podle které věci, které ke dni 1. srpna 1998 tvořily bezpodílové spoluvlastnictví manželů, se stávají součástí společného jmění manželů. Logický výklad (argumentum a contrario) tohoto ustanovení vede k závěru, že věci, které ke dni 1. srpna 1998 bezpodílové spoluvlastnictví manželů netvořily, se součástí společného jmění manželů nestávají.

Podnik náležející v době do 1.8.1998 do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela se tedy k uvedenému dni, kdy nabyt účinnosti zákon č. [91/1998](#) Sb., nestal dle názoru autora tohoto příspěvku, předmětem společného jmění manželů, neboť nebyl jak je výše uvedeno, předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů (čl. VIII bodu 2 zákona č. [91/1998](#) Sb.) [viz. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2007, sp.zn. 22 Cdo 2903/2005, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 19, ročník 2007].

Z toho, co bylo shora uvedeno, je dále zřejmé, že do společného jmění manželů (BSM) nelze zahrnovat majetek - věci movité i nemovitosti, popř. podnik - který nabyt některý z manželů ještě před uzavřením manželství. To shodně platí i o majetkových právech, např. o pohledávkách. Na druhou stranu je nezbytné dát pozor na to, že výnos z tohoto majetku již do společného jmění manželů je nutno zahrnovat, pokud se manželé ve smyslu současného znění ustanovení § 143a občanského zákoníku nedohodli jinak. Obdobně platí, že pokud byly za věci tvořící předmět výlučného (samostatného) vlastnictví pořízeny jiné věci, pak ani tyto jiné věci nebudou zahrnovány do společného jmění manželů (jedná se o tzv. transformaci věcí). Ve vztahu k podniku je výnos (tj. v podstatě investice ze společného majetku manželů do výlučného majetku manžela-podniku) představován kladným rozdílem mezi aktivy a pasivy ke dni zániku SJM (BSM), což je zpravidla i cena podniku (pokud ovšem nebyl vytvořen i vynaložením oddělených prostředků podnikajícího manžela).[3]

Na základě výše uvedených skutečností a za splnění shora uvedených podmínek nelze dospět k jinému závěru, než že podnik jednoho z manželů vytvořený za trvání BSM se v důsledku změny BSM na SJM nestal součástí SJM a v případě rozvodu manželství a jeho vypořádání lze přihlídnout pouze k zohlednění výnosů podniku podle kritéria rozdílu aktiv a pasiv. K tomuto závěru vede zjm. aplikace tradiční a v teorii i praxi uznávané zásady transformace majetku (mimořadně nyní explicitně uvedené v ust. § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák.).

Mgr. Michal Žíla, advokát

Advokátní kancelář Mgr. Michal Žíla
Se sídlem Lanškroun, nám. J. M. Marků 92

email: michal.zila@centrum.cz

[1] viz Báčová, J. Podnik jako předmět nepeněžitých vkladů. Právní rozhledy, 2000, č. 5, str. 14, citováno dle ASPI č. 22343 LIT; Eliáš, K. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. Právní rozhledy, 1993, č. 3, str. 75, citováno shodně jako v rozsudku NSS ze dne 15.10. 2007, č.j. Afs 142/2006 dle ASPI č. 2661 LIT; Pelikánová, I. Komentář k § 5 zákona č. [513/1991](#) Sb., citováno dle ASPI č. 16929 LIT

[2] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2002, č. j. 29 Odo 64/2002

[3] Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.04. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2296/2004

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)